הנדון:

הגילויים על פעילותו החשאית של יגאל ידין

מטילים צל כבד על תפקידו בוועדת אגרנט

מזה שבועיים אני מתהלך כשאני מזועזע. קיוויתי שמישהו אחר יגיד מה שיש להגיד. רציתי להתהמק מחובה זו.

אבל איש לא עשה זאת. איש לא העז לבטא את החשש הנורא, העמידה מתוך הדברים.

פעם היה קיים אליל בשם משה דיין. היו מוכנים לסלוח לו כל מעשה־נבלה, למחול לו על כל מעשה חסר־אחריות, לפרגן לו כל מעשה־שחיתות.

כתוצאה מכך גרם משה דיין לאסון לאומי.

האם נעביר עכשיו את היחס הזה לייגאל ידין?

■ ■ ■

באחד באפריל 1974 פירסמה ועדת־החקירה הממלכתית דו"ח ביניים על מחדל יום־הכיפורים.

היא נקראה "ועדת־אגרנט". אך כל ידד ידע שזוהי "ועדת ידין".

שני השופטים בוועדה, שימעון אגרנט ומשה לנדוי, הם מישפטנים ללא ניסיון צבאי או פוליטי כלשהו. מבקר־המדינה, יצחק נבנצאל, הוא אדם פיקח, המתאים את עצמו לדעת הרוב. גם לו אין נסיון צבאי. על חיים לסקוב יש דיעות שונות, אך אחת מהן אינה טועגת שהוא חכם גדול.

ידין עשה בוועדה כבתוך שלו. היה ברור כי רוחו שלו מרחפת על כל שורה של דו"ח הביניים, גם עם סעיף זה או אחר בדו"ח נכתב בפועל על־ידי מישהו אחר.

ידין הוא אדם אינטליגנטי. הוא מחונן במוח מתוחכם. יש לו נסיון רב בדרג הצבאי הגבוה ביותר.

הוא מוכרח היה לדעת כי דו"ח הוועדה היה גיבוב של שטויות, פשוטו כמשמעו.

כל מי שהכיר אותו שאל את עצמו, באותם ימים: מדוע?

■ ■ ■

דו"ח הביניים, שאושר כעבור שנה בדו"ח הסופי של הוועדה, הסתכם במסקנה אבסורדית:

ששני האנשים האחראיים ביותר במדינה, ראש־הממשלה ושר־הביטחון, אינם נושאים בשום אחריות לאסון יום־הכיפורים, וכי האחריות רובצת כל־כולה, ובאופן ביעדי, על הרמטכ"ל וכמה קצינים אחרים.

מסקנה זו נעטפה במעטה של פילפולים פורמליסטיים, אך היא היתה ברורה לכל אדם ברחוב.

הדו"ח הטיח האשמות אישיות בוטות בפני דדו, גורדיש ואלי זעירא. אך היו בו רק דברי נועם ושבח למשה דיין ולגולדה מאיר. נצטיירה תמונה של קבוצת קצינים מופקרים וחסרי־אחריות, שהפילו בפח את השרים הישרים.

אחרי כל מילחמה אבודה נוטים הגנרלים לטעון כי הפוליטיקאים "נעצו סכין בגב החיילים". ועדת־ידין המציאה אגדת הפוכה: החיילים הם שנעצו סכין בגב הפוליטיקאים.

משה דיין, הדיקטטור הכל־יכול של ענייני־הביטחון עד לבוקר יום־הכיפורים, תואר בדו"ח כאזרח תמים, שלא התערב בענייני הצבא. גולדה מאיר, הצאצית של ממלכת ישראל, תוארה כאשה חסרת־ישע, שהיתה תלוייה כולה בהערכות המדיניות הכוזבות של הגנרלים.

איי־אפשר היה להתחמק מן השאלה: מה הביא אדם אינטליגנטי כמו ידין למסקנות תמוהות כאלה?

■ ■ ■

המסקנות של ועדת־ידין גרמו, בפועל, לתוצאות הפוכות.

אין בעולם כולו ציבור סבלני יותר מאשר הישראלי. הוא מסוגל לבלוע כימעט כל דבר. אך עיוות־האמת בדו"ח ידין היה כה גס ובולט, עד שהביא להתקוממות הציבור.

הסערה הספונטנית שקמה בעיקבות פירסום דו"ח הביניים טיאטאה מן הבמה הציבורית את גולדה ודיין.

כך תמה הפרשה. אך השאלה הנדוזה נותרה בעינה. איך הגיעה ועדה כה מכובדת למסקנות כה מעוותות? מה היו המניעים?

שני השופטים היו, בוודאי, אובייקטיביים. מבקר־המדינה לא הנהיג את הוועדה. חיים לסקוב אמנם חב חוב גדול למשה דיין, שהרים אותו מאשפתות ונתן לו את תפקיד מבקר קבילות החיילים. אך הכל הבינו כי מוקד התעלומה הוא ייגאל ידין.

איזה אינטרס היה לפרופסור להגן על גולדה ודיין? הרי לא היו זו שום אמכזיות פוליטיות. הוא היה רחוק מן התככים המיפלגתיים. הוא ישב בקרן־פינה ועסק בארכיאולוגיה.

בלית ברירה נאלצו להאמין כי ידין פעל מתוך אידיאליזם מסולף, מתוך אמונה שאסור להגיד למדינה את האמת בשעה כה קשה.

כאשר ניתחתי את דו"ח הביניים למחרת פירסומו, תחת הכותרת "העיוות"*, העליתי את השאלה והשבתי עליה ברוח זאת:

"בסופו של דבר אין מנוס מהצגת השאלה: מה קרה לוועדה? שמא היה בלב חברי־הוועדה חשש מוטעה מפני תוצאות עבודתם? שמא חששו כי מסקנות נוקבות כלפי הממשלה ושר־הביטחון יגרמו לתהום־רובוהו במדינה? אם כן, הרי קרתה כאן טעות פאטאלית. דו"ח זה הוא מחדל חמור, המשך למחדלי יום־הכיפורים. ...אני סבור שיש להחזיר את הדו"ח לוועדה."

אולם גם אחרי שכתבתי את הדברים, הוסיפה השאלה לנקר במוחי. האינטואיציה אמרה לי: משהו חסר. חסרה חולייה בשרשרת ההגיונית, חסר מגיע סביר למעשה.

והנה, לפתע הוא נמצא, באיחור של שנתיים וחצי.

פיתאום הכל מתבהר — וכבורה מזעזעת יותר.

■ ■ ■

לפני שבועיים הופיעה במעריב כתבה על תולדות מיפלגתו החדשה של ייגאל ידין, פרי עיטו של אברהם תירוש, הכתב לענייני מיפלגות.

בכתבה אין מובאות רבות מפיו של ידין עצמו. אך לעיתונאי מיקצועי, היודע לקרוא כתבה עיתונאית, ברור כי כל המידע החשוב במאמר בא מפיו של ייגאל ידין עצמו.

העובדות המתגלות בכתבה מטילות אור חדש לגמרי על דו"ח־הביניים (וממילא גם על הדו"ח הסופי) של ועדת־ידין.

הנה הגילויים העיקריים (כל ההדגשות הן שלי):

● **"לפני למעלה משלוש שנים" — כלומר, ב ר א ש י ת 1973 — קיים הפרופסור ייגאל ידין מיפגשים סודיים לשם הקמת "תנועה פוליטית חדשה בישראל, שמגמתה המוצהרת היא להגיע לשילטון."**

● "מעורבותו החלה, לפי עדות עצמו, כמה שבועות לפני מילחמת יום־הכיפורים."

● "כבר אז חשבתי שבתחום זה (של פוליטיקה פנימית) אצטרך להיות אני עצמי פעיל יותר, אם כי לא חשבתי עדיין על הקמת תנועה פוליטית," גילה ידין למקורביו."

(ברור שלא גילה זאת "למקורביו", אלא לעיתונאי שריאיין אותו. המישחק הזה עם "מקורבים" דימיוניים הוא אחד המינהגים המגעילים ביותר של אנשי המימסד הקיים, ומוזר להיווכח באיזו מהירות מסתגל נביא־השינוי למינהגים עכורים אלה.)

● "באותה תקופה, ש ק ד מ ה למילחמת יום־הכיפורים, נפגש ידין עם 'שניים־שלושה חברים קרובים', שאינו רוצה לנקוב בשמם. נראה כי המדובר ברב־אלוף (מיל.) חיים לסקוב ובאלוף (מיל.) מאיר זורע, אשר ניסו להשפיע עליו שייכנס לחיים הפוליטיים ויקים גוף חדש."

● **"יומיים אחרי הפסקת־האש ב־מילחמת "יום־הכיפורים פנה ידין אל ראש־הממשלה דאז, גולדה מאיר, ו...הציע את שרי־תיו לתפקיד ממלכתי. ידין התכוון להיות שר־הממונה על משא־ומתן לשלום."**

● "הגברת מאיר השיבה, כי בעוד כשלושה חודשים יתקיימו בחירות כלליות, ומשום־כך אינה יכולה ל ה ת ח י י ב לפני ידין שייענתן לו תפקיד כלשהו."

● "ל מ ח ר ת היום התקשר אל הפרופסור נשיא בית־המישפט העליון דאז, שימעון אגרנט, וביקשו להצטרף לוועדה..."

● **במשך כל תקופת ההכנות להקמת התנועה החדשה מיקא בהן ח"כ מרדכי בן־פורת תפקיד מכריע. בן־פורת הוא חסיד־שופה של משה דיין, משרתו ונושא־כליו במשך 24 שעות ביממה. היה ברור לכל כי הוא פועל כמשקיף וכבא־כוח של דיין עצמו.**

■ ■ ■

גיזויים אלה מעניקים בדיעבד משמעות ברורה להתנהגותו של ייגאל ידין בוועדת־החקירה.

הם מספקים את המניע.

כאשר קמה הוועדה, האמין הציבור כי ידין הוא פרופסור לארכיאולוגיה, בעל עבר מפואר, ללא אינטרס פוליטי ואישי כלשהו. עתה ברור ההיפך הגמור היה נכון.

באותה שעה כבר עסק ידין בחשאי בי תיכנון קאריירה פוליטית פעילה לעצמו. שו תפו לתוכניות אלה היה החבר השני בוועדה, חיים לסקוב, האיש שבעזרתו השתדל ידין על כל עבודתה.

ערב הקמת הוועדה הציע ידין את עצמו לתפקיד של שר בממשלת גולדה מאיר, שהחבר המרכזי בה היה משה דיין. גולדה לא דחתה את בקשתו עקרונית, אלא רמזה לו שהדבר בא בחשבון רק במועד מאוחר יותר.

למחרת היום(!) הוצע לידין לכהן בוועדה — ולשמש, למעשה, כמדריכה הצבאי והמדיני.

כלומר: האיש שקיבל על עצמו את תפקיד השופט הצבאי והמדיני של ממשלת־ישראל וצה"ל כבר יכול היה לקוות כי בתום מלאכתו יצורף לממשלה — אם גולדה מאיר תעמיד בראשה, ומשה דיין יכהן בה.

יתר על כן: הוא חלם גם על אפשרות של הקמת מיפלגה עצמאית, ושיתף ביזמה זו, לאחר מכן, את נושא־כליו הראשי של משה דיין. זאת אומרת: הוא לקח בחשבון את האפשרות שמשה דיין יהיה שותף במיפלגה זו.

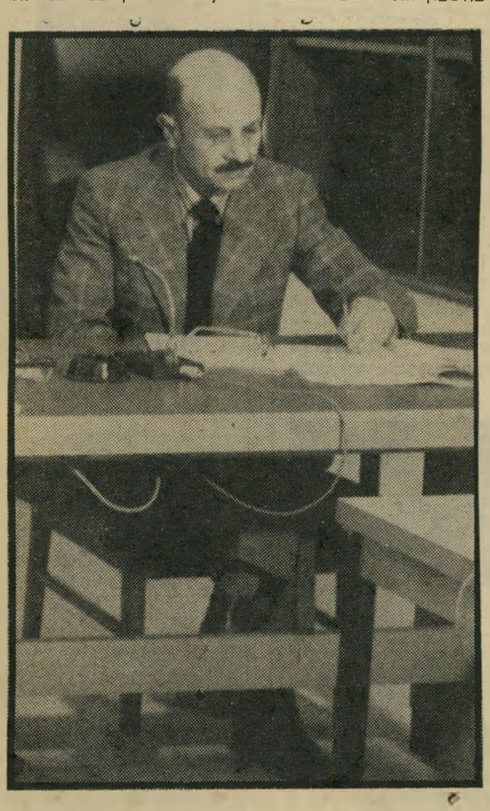

כי העובדות האלה נשמרו בסוד.

■ ■ ■

מכן מאליו כי אסור היה לייגאל ידין לקבל על עצמו את תפקיד חבר־הוועדה.

אדם הגון היה חייב לפסול את עצמו בנסיבות אלה.

הוא לא יכול היה לשפוט ממשלה, שהוא עצמו ביקש להצטרף אליה ולקבל בה תפקיד אחרי יום־הכיפורים ולפני מינוי הוועדה.

הוא לא יכול היה לשפוט את גולדה ואת דיין, כאשר הוא קיווה שגולדה תצרף אותו לממשלה אם תישאר בשילטון, ו/או שמשה דיין ישתף עימו פעולה בהקמת מיפלגה חדשה.

מפתיע עתה כי הצטרפותו של ידין לוועדה היתה שערורייה. ואיזו השערוריה של המסקנות, שהיתה גלוייה גם קודם לכן, מכית עתה ממדים חמורים ללא־שיעור.

■ ■ ■

העלמת עובדות אלה בתקופת כהונתה של הוועדה היתה בבחינת גניבת־הדעת והונאת־הציבור. היא נוגדת את כל כללי המוסר הציבורי.

אדם האשם בהתנהגות זו אינו זכאי לחוניע על כמה ציבורית.

יומרתו, לשמש כראש המאמץ הלאומי לטיהור המדינה וללחייאת המוסר בה, גובלת בעזות־מצח.

• העולם הזה 1910, מיום 9.4.74.